

[illegible]

—Գ—ԹԸ քեօյիւնե սաքին շ
Բոււմ աեւիգանլըսը, միւսթեւսը

մուշ օլուղու գեղըն պիտի, բեռ-
րինն էլ ինտէն աւամամը օլուղու-
տան, մերգու մէկիւնը զգլընը
յայ իտէրէք Պալազը աւաքին ընդ
խաւթախանէսինէ նազլ օլուղու-
տուր :

—Գըպըրուտ զուհուր իտէն գըթ-
լըք սէպէպինտէն, էհալիտէն պին ի-
քի էրէք քիշի գաւառը թէրթի տիւտը
իլէ, սայիր մահէլլէրէ կիթմէնէ մէհ-
պուր օլուղու վէ պիր իքի գաւառ-
եազուր եաղաղընտան, զորուրէթին
աէթի մէհմուլ օլուղու վէ հիւքիւմէ-
թի սէլիէն թարափընտան, Գըպըր-
ուտ 25 պին քիլէ գաւառը պուղապ կէօն-
աէրիկիւ, պիր թարափաւ տախի է-
հալիէն իճապ իտէն իճապ իճապ պու-
ղապաւազաւ օլուղու նէօլուղու զազէ-
թաւընտա օլուղու նէօլուղու տուր :

Ի Լ Ա Ն

1873 աւաթընտէր գեղու. 1 եանի
իւմի նոյնմը 19 ունտ, 23 իւնիւ
աէթա օլուղու 2-րդ պիւնտէրի տարի-
աէ գուրաւը քէշիտէ օլուղու 2-րդ
իւմի իւնիւ եաղաղընտան, սէլիէն
հիւքիւմէ իքիւրմիէ պիլէթիւրին պէ-
հէրի 5 զու սաթըլը իօթաւազ քէօր-
իւ գաւառը Ենի ճաւի գաւառու Ն.
75 մաղաղաւընտա :

Չիք օլուղու հիւքիւմէ իքիւրմիէ
պիլէթիւրինտէն 50, 100, 500, վէ ա-
հա զիւտաւ իսթէյէն օլուր իսէ, մըգ-
աւառը կէօրէ ֆիւթաթա իքիւրմի օ-
լուղու 2-րդ իւնի օլուղու :

Քէշալիք Սաքսիւնտէն 83 ինի,
թէրթիւք պիլէթիւրինտէն Գուրէշ,
Միւսն վէ իսթէյէն տէրիւ եաղաղ վէ
սայիր իքիւրմիէ պիլէթիւրինտէն ֆի-
եաթը իլէ սաթըլը վէ ճիւղի պիր
ֆիւթա իլէ սաթըլը տէրը :

Ղուկա 8- Երկանտան

Իքի նէթէր սիւտանտ յոճաղա սիւտ
վիւթէն հաղըր օլուղու իսթէյէնտէն,
Իսթիւտաւա Սէլաւաղաւ ինիւտան
մահէլլէսինտէ Պաղէնիլի, թէլլ-
հաճի Երանիլին 218 իսթէյէնտէ իս-
նէսինտէ միւրաճաւթ իլլէյէնտէ :

ՍՈՐ ՆԱՎԱՍԻՍԼԵՐ
ԱՄԵՐԻԿԱ

Ուշիւնիլըն, 12 նոյ.

Ամիրգաւը գուրաւաւընտէն, Գու-
պա ճէգիւրէսինտէ իտաւը, պուրաւա
պէօլիւք պիր ճէգիւրէսինտէ մահէլլէ
օլ-
տու : Մէմալիքի Միւսնիլէն հիւքիւ-
մէթի, Գուպա սաթըլըն պիր զըրի-
ւը իրաւ իլլէյէնտէ :

13 նոյ.

Մէմալիքի Միւսնիլէն հիւքիւմէ-
թի, վիւթիւրիւս նաւ գուրաւաւ վառ-
ու մաւաթիւրինտէ չէթիտէն հաթէթէ-
թի գաւառը վէրիւ, իսթանտա տէլլէ-
թի Գուպա ճէգիւրէսինտէ հիւքիւմէ-
թի ինտ իտէմէլ իսէ, Մէմալիքի
Միւսնիլէն հիւքիւմէթի, միւտաւա-
լէ իտէնէք վէ պու պապալէ իճապ ի-
տէն թէտապիրին իճաղըն մէպու-
տան մէհիւսինտէն իսթիւրան իլլէյէնտէ
տիր :

14 նոյ.

Մէմալիքի Միւսնիլէնտէն իսթիւր-
իւ նաղըր Մ. Ֆիւ, Գուպաւա Ամէ-
րիգաւընտէն իտաւընտան նալի թէ-
լէկաւթ վաւաթաւընտէն իսթանտա
հիւքիւմէթի չէթիտէն բըրթէսթի
իլլէյէնտէ վէ թէլէկաւթա կէլէն ճէպա-
նաւտէն իսթանտա հիւքիւմէթի ինտ
օլուղու իտաւը թապալի իտալ, հիւ-
քիւմէթի նիւթիլ, մէրգու գուր-

աւալը իտաւ իթիւրմէյէք օլուղու-
ղու նալէսինտէն իլլէյէնտէն :

Նիւն Երէք 15 նոյ.

Ամիրգաւ հիւքիւմէթի, Գուպա ճէ-
գիւրէսինտէն ինիւրմիէ տաւաւ ճէ-
գըրը կէօրմէթաւ տիր :

Իւլ գըթ մոնիթէօր հաւալ սէթիւն-
տէնտէն իսթիւրմէյէք իլլէյէնտէն
նաւ վաւաթընտէն իսթիւրմէյէնտէն
պիր թաւալ քէտանտէն իտաւընտան
նալի, եաղաղաւ մահաթէյէնտէն վաւաթ-
աւաթ տիր տէյի զանն օլուղու :

ԱՎԱՐԻՍԱՎԱՐ

Բէշթ 14 նոյ.

Մաւալ հիւքիւմէթի, Գուպա ճէ-
գիւրէսինտէն, 76 միւսնի ֆիւրին իս-
թիւրմէյէք իլլէյէնտէն :

Վիւնտ 16 նոյ.

Ուսնաւալ մալիւր մալիւրէնտէն հա-
ւա զանն օլուղու 2-րդ տիր : Գաւա-
րանտէն քէթըր զաւաթը, հիւքիւմէթ
թաւաթընտէն թէլլիք օլուղու մալի-
նէնտէ թէտապիրին թաւաթի իլլէյէնտէն
տիր :

ԱՄԱՆԱՆԱ

Պէրլին 14 նոյ.

Իմաթընթըրիւրմիւ պիր գալ կիւն-
տէն պէրու իսթաթա իտի իսէ տէ, պու-
կիւն պիր ալ էյի տիր :

ԵՈՒՆԱՆ

Աթին 12 նոյ.

Լաւիտ չըմէնտէթիւր մալիւրմէթ-
նա միւպալէթի օլուղու :

Ինիւրմիւրմ վէ թիւրիւրիւ

Լոնտ 13 նոյ.

Աւալ ճիւրաւաւ թիւրիւրմէթ թա-
ւաթընտէն վաւաթընտէն հաւաթընտէն
հաւաթընտէն, ինիւրմէթիւրմ տէլլէթի-
նիւ թէտապիրին չէթիտէն իթիւրալ
իլլէյէնտէն էլլէյէնտէն օլուղու նալի
զաւաթընտէն պէտէն իլլէյէնտէն :

Լոնտ 14 նոյ.

Կէրէք ինիւրմէթիւրմ վէ կէրէք Ամ-
րիգաւա պաւաթընտէն վէ թիւրմէթիւրմ
պէտէնտէն էլլէյէնտէն էլլէյէնտէն հա-
ւա օլուղու պաւաթընտէն տիր :

Պաւաթընտէն էլլէյէնտէն 109-000 լիւր-
կիրտի :

Պաւաթընտէն իսթիւրմէթ ըսգընթ, 8
Երէք 8 1/2 տան 8 3/4 տիր :

ՍԱՐԱՅԻՑԻ

Լոնտ 18 նոյնմը

Եւսմը Ուսնալիւր	48 9/16
1888 իսթիւրմէթ	61 5/4
1889 իսթիւրմէթ	88 15/16
1871 իսթիւրմէթ	61 1/2
1872 իսթիւրմէթ	79
Ինիւրմէթ ֆոնտաւ	82 15/16

ԳԱՄԳԻՈ ՖԻՆԱՆՍ

Ինիւրմէթ լիւրմէթ 111 իւլ ալ վաւաթ իլ-
ձընթ 28 10 , , ,

ԳԱՄԱՐԱՐԻՍԱՎԱՐ

Եւս. Ուս. նոյնմ. 3 տարւաթա	82-17
» 8 տարւաթա	82-28
Ինիւրմէթ	82-11
» սաթը 6	82-28

Իսթիւրմէթ 1865	552-
» 1868	556-
» 1872	284
» 1872	Բ Գ

Քրէթի ժէնիւր	10 28
Սոսիթի ժէնիւր-գաւաթընտէն	8 20
Սոսիթի Օթմալ	4-28
Սոսիթի Վաւաթընտէն	5-7
Պաւաթընտէն Գաւաթընտէն	
» Պաւաթընտէն	
» Վէրիւր	228
» Սոսիթի Օթմալ թիւրմէթ	

Երէք լիւրմէթ սէլիւրի էթի	127 1/2
» Ենի	72
Քրէթի ժէնիւր	1140
Քրէթի ժէնիւր 2 ֆրաւր սըօնթ	
Քրէթի ժէնիւր 2 ֆրաւր սըօնթ	
Աւաթ ֆրաւր	17-21
Քրէթ	9 1/2
Չէպալիւր	

ԱՎԱՐԻՍԱՎԱՐ ԲԻՆԱՎԱՐ 5 ՆՈՅՄԵՐԻ

Ինիւրմէթ լիւրմէթ	111-00
Պաւաթընտէն լիւրմէթ	87-1/2
Բալ	89-1/2
Քրէթի ժէնիւր	81-28
Քրէթի ժէնիւր ֆրաւր	102-00
Քրէթի ժէնիւր ֆրաւր	103-00
Քրէթ	120-00
Չէպալիւր	104-28

(Ն Ե Վ Ի Թ Ե)

Կըլալ նաւ ինիւրմէթ զաւաթընտէն
եաղաղաւ քի չալ իսթիւրմէթինտէն ինտ-
նէն վիճուաւ պիր ֆէնտալը կէլիւր
իսէ, պուտա մալիւր լոնտաւա
կէլէն չալն իլլէյէնտէն օլուղու տիր.
Քրէթ ինիւրմէթիւրմ կէլէն չալն եա-
րաթընտէն տիրաւ օլուղու 2-րդ տիր.
Եւսթիւրմէթիւրմ սաթընտէն օլուղու մէյտա.
Նէ չալն տիր, վէ չալ տիր չալն չալ
հիլլէյէնտէն օլուղու մէյտա իլլէյէնտէն
տիր քի ինիւրմէթիւրմ էհալիւր պու հի-
լէքաւալընտէն էհալիւր տիրաւ իլլէյէնտէն
չէհիւր էհալիւրմէթիւրմ իսթիւրմէթիւրմ
թաւաթի իթիւր օլուղու տիր, չէ-
հիւր էհալիւրմէթիւրմ պիր թաւաթի գաւաթ-
օնտ մաթիւրմէթիւրմ իլլէյէնտէն տիրաւ
սաթընտէն չալն տիր թէտապիր իլլէյէնտէն
տէ, ֆիւթալը հիլլէյէնտէն օլուղու տիրաւ
մէյտա վէ գաւաթիւր մէյտալը թաւաթիւր-
մէ տէլլալ իլլէյէնտէն ինիւրմէթիւրմ կէլէն
չալն տիրաւ էհալիւր ճիւրմէթիւրմ սաթընտէն
օլուղու տիրաւ իսթաթի իլլէյէնտէն տիր :

Կէլէն 1872 տէնտէնտէ ինիւրմէթիւ-
րմ կէօրմէթիւրմէն, 183 միւսնի լիւր-
մէթ չալ կէլիւր, պուտա մալիւր հիւքիւ-
մէթիւրմ լիւրմէթիւրմ եաղաղաւ իսթիւր
օլուղու տիրաւ, սաթընտէնտէն հիւ-
քիւմէթ թաւաթընտէն միւտաւաթի գը-
լէնտալը տիր :

Իլլաւ չալ հիլլէյէնտէնտէն Չիլիլիւր
իթմէթալ վէ չալ եաղաղաւ պէն-
զէր եաղաղաւ պուտալը տիրաւ :
Գաւաթիւր մէյտալը, պիր գուրմէթ չալ
իլլէյէնտէն, մէյտալը վաւաթընտէն,
պէլլալիլ ինիւր չալ իլլէյէնտէն տէլլիւր
թէլլէյէնտէն չալ իլլէյէնտէն տիր քի հիւքիւ
օ-
լուղու տիրաւ կէօրէ, էհալիւր գըրգ-
վէ գըրգ իլլէյէնտէն, իլլաւ տէլլիւր թէլլ-
աւաթընտէն իլլալիլ պուտալը օլուղու-
մուշ օլուղու տիրաւ, պուտա մալիւր
մալիւրմէթ, ինտնէն վիճուաւ պիր նէ գա-
ւաթ զաւաթընտէն օլուղու թաւաթի հա-
ճէթ տէլլիւր տիր :

—Ամիրգաւ ընիւր Մ. Կըրմէթ ին-
իւրմէթ չէհիւր պաւաթ տէրէթիւրմ-
րէ իլլէյէնտէն իթիւրի սըրաւա,
լաղալ կէլիւրմէթ, իլլիւրմէթ աղալ-
տիւրմէն, հիւր հաթթա իլլէյէնտէն
տէօրթ միւսնի տաւալ, բիւրաւա չը-
գաւաթընտէն ըսգընտէն օլուղու տիր :

—Ինիւրմէթիւրմ տէլլէթի թաւաթ-
թիւրմէն, Բըրիւրմէթ իմաթընտէն մահ-
թաւաթ իլլէյէնտէն, օրաւա պիր չալ իս-
թիւրմէթիւրմ ինտնէնտէն գաւաթ իլլիւր-
մէթ, տէլլիւրմէթ ինտնէնտէն միւ-
պալիլիլ օլուղու մէյտա վէ սէլլէյէնտէն
կէօրէ, իլլաւ իսթիւրմէթիւրմ իլլէյէնտէն
միւսնի 489 պին լիւր սաթի օլուղու տիր-
վէ պաւաթիւր պուտա չէլլաւալիլ օ-
լուղու 482 գըրգ թաւաթ օլուղու տիր-
աւ :

—Կէլէն օլուղու 24 տէ Ամէլ-
սէլլիւրմէթ վաւաթալ պուտա ֆու-
թուտաւ, 1112 կէլիլ պաթըլ, 500
քիլի տէ թէլլէթ օլուղու տիր :

ՍՈՐ ՆԱՎԱՍԻՍԼԵՐ ԴԱՍԻԿ

ԱՄԱՆԱՆԱ
ՅՊԱՐԱՅԻՑԻ
ՎԱՐՈՒՄԱՆ
ԴԱՍ Գ
ՏՂԱՅԻՐԻՒՆ

Տղալիւրմէթիւրմ եղաւալը կ'սկսի դէպ
ի երկրորդ տարուն վերջը, և կը ա-
ւէ մինչև այն եղաւալը յորում տղան
ալ տարուն քի կը հասնի, որն որ միլիւն
հալուով կրնանք սեպել տաւաթիւրմ-
րորդ տարին աղլիւր հաւաթ, և տա-
ւաթիւրմէթիւրմ մալիւր տղայի հաւաթ :
Սոյն երկրորդ տարին տաւաթիւրմ մէյ
կաւաթիւրմին հաւաթիւրմ իւր զարգ-
ացալը կը գտնէ : Տղան կ'սկսի կը մեծ-
նայ, իւր գործարանները կը կաւաթիւր-
աւաթիւրմ, բայց այս զարգացալը
այնչպիսի տարգ չէ, որչափ էր զիւրմէթ
եղաւալին մէյ. Այս տաւաթի հաւաթ-
ճեւալ տնտէս շարժաւը տաւաթի բա-
ղաւաթիւրմ է քան թէ լուծուած, որով
տղան տաւաթի կը շահի բնաւաթիւրմ քան
թէ կը կործանէ, և իւր գործարան-
ները հաւաթիւրմ զարգացալով տաւաթի
զարգացալին մը կ'զգենուն կրնաւ եւ
տաւաթիւրմ այն այլ և այլ աղաւաթիւրմ
որքան շահաւոր իւր վրայ կը ներգոր-
ծեն :

Մարտիւրմէթիւրմ գործարանները,
սաւաթընտէն այլ ևս կ'սկսի ընդունել տ-
անտաւաթի կերակուրներ, և այն բաղ-
աւաթիւրմ ուտելիւրմ այնչափ ճաւաղ
աղաւաթիւրմ չեն ունենալ տղան վրայ,
որչափ կը պաւաթիւրմ կենաց աւաթիւրմ
եղաւալներուն մէյ : Միւս կողմէն նո-
թաւաթիւրմ և տնտէսիւրմ պէտքը ևս տ-
աւաթի զգալի է տղան վրայ և կորե-
լի չէ բնաւ այն հաւաթիւրմ մէյ տաւաթի
անդէսն պաւաթիւրմ, աւաթի եր-
բէք տաւաթիւրմ մը զգենուն : Սննդ-
աւաթի զգալիւրմ զիւրաւ կ'ընկնէ գը-
ղայն, զի, ինչպէս ըսինք, այն հաւաթ-
իւրմ մէյ, ոչ միայն պէտք մը կ'ալ մար-
միայն կորուստ լեցնելու և զարգացալ-
նը հաւաթիւրմ պաւաթիւրմ, այլ և աւ-
հաւաթիւրմ պէտք կ'ալ տաւաթիւրմ
նալ, և այն տաւաթի ու զարգացալը
միայն տնտէսիւրմ կերակուրներով կը-
նայ կաւաթիւրմ :

Ուսալ տղալիւրմէթի հաւաթիւրմ տն-
հաւաթիւրմ կորուստ է տնտէսի կեր-
ակուրներ : Լաւ կերակուրն այս հաւաթ-
իւրմ մէյ խիստ մեծ աղաւաթիւրմ ու-
նի : Սաւաթընտէն այն գործարաններէն
մին է. որոնք բարի կաւաթիւրմէն կա-
խոււրմէն տարալ մարմնայն բարեկե-
ցաւաթիւրմ : Ամեն տնտէսի որ մարտ-
ղաւաթիւրմ արգիւրի, տանտնաւոր
տնտէսիւրմ կ'ալ յորում ընտրուած ու-
տաւաթի մը սաւաթիւրմ, մաւաթիւրմ տը-
ղան տաւաթի սաւաթիւրմ մէյ մտնէ, և
այդ գործարանը կործան կը հնգէ, և
աւաթիւրմէթիւրմ իսկայն հարուած մը
կընդունի, երբ մարտղաւաթիւրմ տղան
վրայ ներգալի մարտղալ կաւաթիւրմ
միւտալ կը ներգալի, և սաւաթիւրմ է
հաւաթիւրմէթիւրմ, թէ լաւաւաթիւրմ հի-
ւաւաթիւրմէթիւրմ, ինչպէս խոյը և այլ
նաւաթիւրմ, չաւ տնտէսի տնտէս-
կան տնտէսի մը տաւաթիւրմ արգաւ-
ներն կը լինին : Աւաթիւրմէթիւրմ
աղաւաթիւրմ կենաց այս եղաւաթիւրմ
մէյ խիստ զգալի է, վաւաթիւրմ բաղա-
թիւրմ և տնտէսի կաւաթիւրմ տը-

դայժ սոյն հասակին մէջ լաւ կերակրե-
ղինօք կրցած են զօրակորով, և ընդ-
հակառակն ամենաւոյգ կազմութեամբ
տեղադրութիւնը կրնայ յոռի սննդեամբ
մը վառագի ենթարկուիլ սոյն հասակին
մէջ:

Բայց եթէ մէկ կողմանէ անբաւա-
կան սնունդը կրնայ սոյն արդիւնքներն
ծնանիլ, միւս կողմանէ գիտցուած է
նաեւ որ աղուն ստամոքսը կարող չէ
չափազանց առատ կերակուրներ առ-
նելու, և անոր արդիւնքն է այն յա-
ճախակի ախտաւոր մանրատուութեան
նշաններն, որ աղուն վրայ կը պատճա-
ռէ շատ անգամ աղիքներու ցաւ, և
ուսկից աղան շատ անգամ փոխելով
կրնայ ազատիլ:

Մարսողութեան գործարանէն վերջը
նկատողութեան պէտք է աւելուլ շնոր-
շաւութեան գործարանը: Անհրա-
ժեշտ կարեւոր է որ աղուն թոքերուն
մէջ մտնուի և անապական օդ մտնէ,
պէտք է որ աղայք մեծանալ կամ բնա-
կին այնպիսի սննդանքներու մէջ որոց օ-
դը յաճախ նարգուի. խիստ զգու-
շութիւններ կը պահանջուին աղայոց
քնացած ժամանակ, զի մի գուցէ ի-
րենց գլուխը վերականգնուին մէջ
ծածկեն: Պատշաճ մանրատուութեան
թիւններ քնած է խորի պատճառներ-
ուն վրայ. բազմութիւն զննութեանց
վրայ յենով սոյն երեւելի հեղինակը
կը հաստատէ, թէ խորի հիւանդու-
թեան գլխաւոր պատճառներէն մին
ապականեալ և պիղծ օդի շնչումն է,
վասնզի հետաքրքրութեամբ դատած
է նա, թէ սոյն երեւելի իրենց վրայ
կրող աղայք ընդհանրապէս այնպիսի
ծնողաց զաւակներ են, որք իրենց ար-
հեստին պահանջներն պատճառաւ
միշտ իրենց գաւկին հետ նկուղներու
և մութ ու փակեալ տեղերու մէջ ի-
րենց կեանքը կանցունեն, և կարգի-
ւորեալ ազատ ու մաքուր օդ մը չնշնչէ:
Սոյնպէս իրեն խորի պատճառ կընդու-
նի նաեւ Պատշաճ աղայոց այն բնու-
թիւնը, որով գլուխին վերականգնե-
նուն առկա ծածկած կը ընշանեն, և կը
չնշեն հետեւեալ թէ իրենց արաշխն-
չած ապականեալ օդը, և թէ իրենց
մարմինն բուրած վնասակար կազերը.
վերջապէս ըստ Պատշաճի զննութեանց,
մաքուր օդ մը չնշնչէ զրկուիլն է աղա-
յոց համար գլխաւոր պատճառ խու-
լական օդին:

Տղայութեան ժամանակ շնչառու-
թեան գործարանները ուժգին գոր-
ծելուն պատճառաւ, դիւրին է հե-
տեւելի թէ արամադիւր են նաեւ սոյն
գործարանաց հիւանդութեանց. ասոր
համար յաճախ անոնց վրայ կը տեսնե-
ւին կոկորդի, թոքերու և այլ մասանց
բորբոքումներ: Մասնաւորապէս թո-
քերը խիստ դիւրագոյն են աղայոց
վրայ, և ուրիշ ամեն հիւանդութեանց
հետ նոքա ևս խիստ կը բորբոքին:

Մարսողութեան և շնչառութեան
գործարաններէն զատ ուրիշ նոր պաշ-
տօն մ'աւ կ'սկսի և կը դադարեալ աղ-
ուն վրայ. իմացականութիւնը որ
մինչեւ երկրորդ տարին գրեթէ անգործ,
և միայն ընթացման պէս սահմանաւոր-
եալ եղած էր, արդէն երրորդ չորրորդ
և հինգերորդ տարիներուն մէջ կ'սկսի
հետզհետէ տարածուի գտնել. աղան
կը ճանչնայ զինքը շրջապատող իրերը,
և անոնց վրայ կրնայ իւր դատողու-
թիւնն ընել: Այլ ևս կ'սկսի դառնել,
մտածել, յիշել, խորհիլ և խօսիլ. վեր-
ջապէս ուղեղը կ'ստանալ զգործո-
ղութեան մէջ է, և սոյն գործարաններն

այոյնպիսի յազմանց և գործողութեանց
արդիւնքն է այն բազմութիւն հիւան-
դութիւնները որոց տարածութեամբ է ու-
ղեղը սոյն եղանակին մէջ, և դիւրաւ
կրնայ անոնցմէ հարուածիլ եթէ աղ-
ուն պատճառ մը չափազանց օրէն նորա
վրայ ներգործէ. այսպէս ուղեղի բոր-
բոքում, շղարին այլ և այլ ցնցումներ
և շղարին հիւանդութիւնը կրնան յա-
ճախ պատճառիլ աղայոց վրայ: Ուստի
պէտք չէ բնաւ որ աղայք չափազանց
մաքուրեալ աղան անապական ենթար-
կուին. մտաց ամեն յոգնութիւններն
մանաւանդ փոքրիկ տղուն վրայ շղա-
րին ապականութիւններ յառաջ կը բերեն,
Մի բնաւ կարծուի թէ տղուն միտքը
կանուխն յոգնեցնելով կարելի ըլլայ
իւր մաքուրեալ կարողութիւնները
սրելու, ընդհակառակն մարմինը կը
նեղուի և կը անկարողայ, և մարմնոյն
յոռի կամ բարեւոք կացութիւնէն կա-
խում ունի նաեւ մտաց կացութիւնն:

Միայն իրենց խաղաղած և այլ ըզ-
բազմանց ժամանակ զիրենք պէտք է
վարժեցնել խորհելու և դատելու, և
հետզհետէ արթնցնել կարողութիւն փա-
փաքը նոցա արտին մէջ: Պէտք է օ-
մեն բան զոհել մարմնոյն գեղեցիկ աւ-
ման և դարգացման համար. բնու-
թեան պահանջածն է փիղբեկանը
զօրացնել մտաց մշակութիւնէն առաջ:
Այսպէս աղան ազատ ամեն տեսակ
նեղութիւններէ, ծնողական արթնուն
հակողութեանց տակ պէտք է վարէ
իւր կեանքը և աճեցնէ իւր մարմինը:

Տղայութեան դէպքի չորրորդ և հին-
գերորդ տարին դարձեալ նորանոր
գործարաններ կը ծագին, որոնք մին-
չև ցարդ աներևոյթ և խափ վիճակի
մէջ էին. նոր եղբայրներ կը բուսնին
իւր բերնին մէջ, բայց այս անգամ
սոյն երեւոյթը այնչափ փոփոքիւրից չէ,
որչափ էր առաջին տարիներուն ծագ-
ման ժամանակ: Դէպքի չորրորդ կամ
հինգերորդ տարին չորս նոր աղբոր
եղբայրներ երևան կուգան, և անոնք
այլ ևս հաստատուն կը մնան, և կը կոչ-
ւին քան եւ չորս եղբայր, վասնզի օ-
սոնցմով ակը-յներուն թիւը կըլլայ ք-
ան և չորս տղան հինգ տարեկան ե-
ղած ժամանակ: Յետոյ դէպքի եօթ-
ներորդ հասակին մէջ կ'սկսին թափիլ
նախորդ ակը-յներն և անոնց տեղ հետ
զհետէ կը յաջորդեն միտայններովներ.
Չապէս դէպքի առանձնակերպորոք առ-
բին չորս ուրիշ նոր աղբորներ կ'երևան
և ամենուն թիւը կ'ըլլայ քան և ու-
թը:

Բոլոր այս փոփոխութիւնները կը
կատարուին առանց առողջութեան
խտնաբերման, և խիստ հազիւ կը պա-
տահի որ թիւը դէպք մը տեղի ու-
նենայ:

Վերոյգրեւորէն յաջորդ կը եւս
նեմը, որ աղայութեան հասակը այն.
չափ դիւրագոյն և արամադիւր չէ հի-
ւանդութեանց, որչափ էր մանուկ-
ութեան առաջին եղանակը. այլ անկար-
հաղկ է դիտեալ դարձեալ թէ աղայք
ևս կարող չեն չափահասից չափ զի-
րենք հիւանդութիւններէն պաշտպա-
րելու: Նոքա ակը-յն շուտ կը հարուա-
ծին, և այս պատճառաւ է որ ասոր
փոխիլ հիւանդութիւններն, ինչպէս
կարգաւորուած ծագել յաճախ կը
կը պատահին: Աւելորդ չէ հոս համա-
նուն իմն խօսիլ սոյն երկու հիւանդու-
թեանց վրայ որոց ենթարկեալ է աղ-
այութեան հասակը:

Բարեկազմ աղայք, եթէ անգամ
մը իրենց տարիներն անցուցած են ա-

ռանց առողջութիւններն վնասելու,
վարդապետը նոցա վրայ վառագաւոր
հիւանդութիւն մը չը համարուի:
Վարդապետին երեւան երեւէն առաջ,
նորա նախորդ երեւոյթներն են թեթեւ
հարբուխ մը, հազ, և ալաց արցուն-
քոտիլ, որք հազիւ մէկ երկու օր տե-
ւելով, կը յաջորդէ նոցա բուն հիւան-
դութիւնը որ կը ճանչցուի իւր բաց
կարմիր գոյնով, որով մորթը տեղ
տեղ կը ներկուի և զոր ամէն օք բա-
ւական կը ճանչնայ:

Եթէ եղանակը ամուռ է, բաւական
է միայն որ աղան սենեկէն դուրս չե-
նէ իւր հիւանդութեան ժամանակնե-
րը, իսկ ձմեռը հարկ է որ անկողին
ևս մտնէ: Դառ անգամ վարդապետը
բնաւ մեծ նեղութիւն մը կամ ջերմ
չը բերեր տղուն վրայ, և միայն մէկ
երկու օր կերակուրներէն զրուշանալ,
ցրտէն պաշտպարուիլ և հանգիստ
մնալ բաւական է սոյն թեթեւ հիւան-
դութիւնը յաջողութեամբ անցունե-
լու համար: Բայց վառագաւոր կըլլայ
սոյն հիւանդութիւնը եթէ զգուշու-
թիւններ չըլլուին նոյն օրերուն մէջ,
որով ուրիշ հիւանդութիւններ ևս կու-
գան կնճռոտելու տղուն վիճակը:

Սոյն անգղաւորութեանց գլխաւորն է
մորթին դուրս առած ժամանակ ար-
դան աղբոցնել, որուն անխուստիւրի
հետեւանքն կը լինին ծանրածանր դէպ-
քեր, տղուն վրայ տաքանապալից վի-
ճակ մը և նեղութիւն, որ աստեւ ան-
հրաժեշտ է բժշկին միջամտութիւնը
որ միայն կրնայ անմիջական դարման
մտածել: Երբ մորթին կարմիր բիծե-
րը անհետանան, և անոնց տեղ տեսակ
մը վոյններն յաջորդեն, ալ ամեն վե-
տանդ անցած կը համարուի և տղան
կրնայ իւր սովորական կերակուրն ու-
տել: Վարդապետին առողջութիւնը ո-
րոշեալ չէ, և կրնայ տղուն կազմու-
թեան համեմատ այլ և այլ լինիլ: Բայց
միշտ կերպով կրնայ սեղանի վեց օր.
խիստ հազիւ կը պատահի որ տղայ մը
կերկու անգամ կրէ սոյն հիւանդու-
թիւնը, անգամ մը սոյն վորձն առնե-
լով ալ գրեթէ ազատ է անկէ:

Տղայութեան հասակին գլխաւոր հի-
ւանդութեանց մէկն ալ ծագիլի հիւան-
դութիւնն է. թէպէտ անմահին շնե-
ների սքանչելի գիւտով սոյն հիւան-
դութիւնը նաեւ մահացուցիչ եղած է
մարդկան, այլ սակայն դարձեալ սոյն
ախտը բոլորովին կորած չէ իւր զօ-
րութիւնը և կրնայ երբեմն ճարտիւր
աղայոց վրայ: Բայց նախնի ժամանա-
կաց մէջ, երբ դուռ շններ իւր գիւ-
տը բերած չէր, ծագիլի հիւանդութիւ-
նը խիստ մեծ կոտորածներ կընէր
մարդկութեան, և վիճակագիրները
ցըցուցած են որ ամբողջ մարդկան մէկ
առանցեցորդը սոյն հիւանդութեան մե-
այն գրեթէ կերթալին զոհ, վասնզի
սոյն ախտը, որ իւր տարածութիւնի յաս-
կութեամբ կրնայ ևս համաճարակաւ ա-
լինիլ, կը կոտորէր կը հնճէր զամեն ա-
նոնք որոց դիպէր, և քիչերը կրնային
մեայն վրիպիլ իւր հարուածէն: 1798
ին էր որ երկուսորդ շնները Անգլիոյ
ցին երկուստեան ամեն տեղաւորի հե-
տադրութիւններէ վերջը գտաւ, և
յայտարարեց իւր գիւտը, հրատարա-
կեց իւր աղանութիւնները, որք ան-
մահացուցին իւր անունը, և մարդ-
կութեան բարեբաւոյց ամենէն բարձր
կարգին մէջ դասեցին զանի:

Ճնները գտած էր որ կովերուն ըստ-
եանց վրայ տեսակ մը ուռեցքներ կը
գոյտնան երբեմն, որոց մէջի հեղուկը

եթէ պատուաւորուի, այսինքն մար-
դուն այրան մէջ մտնէ, նորա վրայ ևս
նոյն ուռեցքը յառաջ կը բերէ, և ո-
րով նա՝ մարդը կրնայ ապահովիլ ծագ-
իլի հիւանդութեան: Մեծ էր ճններե-
րի գիւտը և խիստ նուրբ զննու-
թեանց և աղանութեանց արդիւնք
մէջ այն, բայց աւելի և անհամե-
մատ մեծ և գովելի կը լինի նա, երբ
մտածենք անգամ մը որ ամբողջ
մարդկութիւնը նորա շնորհիւ մեծ
պատուհասէ մը ազատած է: Ուստի
ծագիլի հիւանդութիւնը դարմանել շա-
նալէ առաջ աւելի իմաստութիւն է
կանխաւորապէս առաջնաւոր և պատ-
ուաւոր մանուկը կանուխ որչափ կա-
րելի է: Երբ մանուկը լաւ կազմու-
թեան աէր է, կրնանք առանց և ոչ
փոքր ինչ վտանգի, զայն պատուա-
տել նոյն իսկ իւր ծննդեան առաջին
օրերուն մէջ: Ընդհանրապէս ծնողք
կ'պատեն որ մանկունք երկու երեք
ամսու լինին զանոնք պատուաւորու
համար, բայց չիկայ բան մը որ սոյն
յապաղումը արդարեցնէ, և ամեն ե-
րեւելի բժիշկը կը հրամայեն որ պա-
ուաւորութեան չ'ուշանայ բնաւ:

Սոյն դարուն սկզբան Գաղղիացի ա-
մենէն երեւելի բժիշկներէն մին, Ան-
տօն Տիւսսոտ իւր բժշկութեան ըն-
թացքին մէջ հարեւրաւոր մանկունք
պատուաւորած էր գրեթէ իրենց ծը-
նած օրը, և գործողութիւնը ամեն
անգամ յաջող էր գնացած: Երբ ծը-
նողք իրեն կը հարցունէին թէ պէտք
չէ՞ արդեօք որ մանուկը քիչ մը մեծ-
նայ և զօրանայ, որպէս զի կարենալ
դէմ դնել պատուաւոր գործողութեան
և արդեանց, Երբ մանուկը բաւական
զօրութիւն ունի ապրելու, կը պատաս-
խանէր մեծ բժիշկը, բաւական զօրու-
թիւն ևս ունի պատուաւորուելու:

Յիւրաքանչեւ մեք բնաւ չենք կրնար գու-
շակել թէ երբ ծագիլի հիւանդութիւնը
համաճարակ պիտի լինի, և եթէ ման-
կան ծննդեան քիչ ետքը պատահե-
լով մանուկը անկէ բռնուի, կորուս-
տը անվերապէս է, վասնզի սոյն ակար
հասակին մէջ չը կրնար բնաւ դիմագի-
ր լինիլ նոյն հիւանդութեան: Պատուա-
ւոր ընդհակառակը, թէպէտ թեթեւ
փոխութիւններն մը կը բերէ մանկան վե-
րայ, բայց բնաւ վտանգաւոր արդիւնք
մը չը կրնայ ծնանիլ, և միայն թէ կա-
տարուին այն պէտք եղած զգուշու-
թիւնները զոր իւր առողջութեան խը-
նամը կը պահանջէ ամեն պարագայի
մէջ:

Պատուաւոր գործողութեան դէպքի
չորրորդ օրը փոքրիկ գնտիլ մը կը
բարձրանայ պատուաւորաւ աղայոյն
վրայ, որ հինգերորդ և վեցերորդ օ-
րերը հետզհետէ կը տարածուի, կու-
ռի, և մէջ տեղը փոքրիկ կէտ մը կը
նշարկուի: Եթեմերորդ ութերորդ և
յաջորդ օրերը հետզհետէ նոյն վերքը
կը բորբոքի, կը կարմրի, և մէջը սպի-
տակ հեղուկ մը կը գոյտնայ, իւր նոյն-
պէս կրնայ ուրիշ մանուկ մը պատ-
ուաւորուել ծագաւոր: Տեսեմէկերորդ
և աստերկերորդ օրերը վերքը կը
չորնայ, կեղեւը կ'իյնայ, և յառաջ
նշան մը կը ձգէ որ ամենուն ծանօթ է:
(Վաղը)

ՔԱՆՈՒՄԻ ԽՅՈՒՄԻ

ՀԱՐԱՐԱՅՈՒՄ Ե. ՓԱՆՈՍԵԱՆ

Գալաթիոս Բենէդիկտի Բագարնեան
Ն. 41 Իսթի խանութան